

Rikki Ducornet

Vějíře markýze
de Sade

Tato kniha vychází s finanční podporou
Ministerstva kultury ČR.

© Rikki Ducornet, 2000

Published by arrangement with Agence littéraire Astier-Pécher

ALL RIGHTS RESERVED

© RUBATO, 2022

Translation © Martin Pokorný, 2022

ISBN 978-80-87705-93-3

Památce mého otce,
který mi s důvěrou svěřil *Justinu*,
když mi bylo šestnáct.

Virgilovi, přátelsky,
a Jonathanovi – *à plaisance*.

I. ČÁST
VÝSLECH FOCHÉRKY

Výbuch je jedině v knize.
Mallarmé

I

– Vějíř je jako ženská stehna: otevře se a zavře. Kvalitní vějíř se otevře prostým švihem zápěstí. Tvoří si vlastní počasí, totiž vánek, který nerozcuchá vlasy.

Výroba vějířů má vlastní slovník. Stejně jako člověk má i vějíř tři hlavní části: *les brins* čili žebra jsou povětšinou ze dřeva, *les panaches* – neboli nohy, jak jim říkají kurtizány – jsou také ze dřeva, ze slonoviny nebo z perleti (a mohou být též z nefritu: zelené – v barvě očí, růžové – v barvě svalů, a bílé – v barvě zubů), a pokrytí – i to je erotický výraz –, jemuž se někdy říká *la feuille* neboli list (opět erotický výraz, údajně pocházející z Adamových dob), je vyrobeno z papíru, hedvábí nebo labutiny –

– Labutiny?

– To je jemný pergamen z kůže nenarozeného jehněte, vyloužené, seškrábané do tenka a shlazené pemzou a křídou. Pokrytí může být z taftu či z krajky nebo i z perí, ale to je nešikovné: vějíř lemovaný chmýřím ulpívá na rtech, jsou-li navlhle či namalované rtěnkou. Papírový vějíř, zvláště z Japonska, může být pravý poklad. Japonci vyrábějí

z papíru ty nejjemnější a nejprostopášnější vějíře – které jsou pevnější, než by si člověk myslel. Takový vějíř přijde vhod, pokud se nudíte během vynucené večeře s churavějícím příbuzným, jehož zubní protéza zapáchá. Povídá se, že skládací vějíř je japonský vynález, a když byl poprvé uveden do Číny, Číňané se mohli potřhat smíchy. Prostitutky si ho ale okamžitě oblíbily.

– Proč?

– Protože se dá složit a zastrčit do rukávu, když zdvihnete sukni a nohy a věnujete se své profesi. Urození páni si je brzy zastrkávali do holínek – v gestu, které očividně nese erotický význam. Jednou jsem viděla vějíř z Indie: *panaches* měly tvar kober s kápí, jež se chystají uštknout nahou krásku, která leží roztažená přes list a spí. Byl to překrásný vějíř.

– Zmínila jste tři části lidského těla. Které to jsou?

– Hlava, trup a končetiny.

– Přesně tak. Pokračujte.

– K vějíři lze přilepit zrcátka, díky čemuž je možné se prohlížet a osleповat ostatní. Je možné do něho prorazit okénka ze slídy nebo ho osadit drahokamy. K vršku chocholu lze připevnit teleskopickou čočku, a takový vějíř se pak hodí mít v divadle. Hraběnka Gimblette vlastní vějíř vyrobený z ryzího stříbra, seříznutý do tvaru srdce a s vyrytými verši:

Vše ti

může závidět.

*Vmžiku
sklapneš svět!*

Rudý vějíř symbolizuje lásku, černý samozřejmě smrt.

– Když byl doličný vějíř – ten, který byl nalezen v zamčené komnatě v La Coste – objednáván, co tehdy Sade přesně řekl?

– Vešel do ateliéru, náramný elegant, a prohlásil: „Chci si objednat pornografické *ventilabrum!*“ A začal se smát. Já řekla: „,Pornografické‘ chápu, monsieur, ale ‚*ventilabrum*‘?“ „*Flabellum!*“ vykřikl a smál se ještě hlasitěji. „S flagelantským výjevem.“ „Mohu ho namalovat na vějíř ze sametu nebo děložního pergamentu,“ řekla jsem a už přitom trochu ztrácela trpělivost, byť musím přiznat, že byl zcela okouzlující, „a mohu vám udělat *vernis Martin* –“ Začal se popadat za břicho. „Jenom mi to udělejte!“ vykřikoval. „Udělejte mi, vy svůdná a překrásná fochérko, co nejrychleji ten nejlepší *vernis Martin*, jaký umíte, a navěky budu vaším služebníkem.“ „Činíte mi příliš velkou čest,“ odvětila jsem, načež jsem si jeho objednávku zapsala a požádala o zálohu na nákup slonoviny. (S ohledem na cechovní předpisy nakupuji kostřičky z jiné dílny.) Sade si přál velínový list vsazený do slonoviny – a slonovinu žádal *vskutku* prvotřídní.

– Což znamená?

– Slonovina ochočených slonů je křehká, neboť žerou příliš mnoho soli. Slonovina divokých zvířat je masivnější, mnohem krásnější a také dražší. Při provrtávání je nepřep-

konatelná. Pak byly na list potřeba tenké plátky slonoviny vyřezané na ovály na obličej, *les fesses*, ňadra...

– Byla to neobvyklá žádost?

– Už jsem přijímala podivnější žádosti, občane.

– Pokračujte.

– Plátky slonoviny, ne větší než nehet, obdařují velín a labutinu krásou a činí je zajímavými – stejně jako perleť. Občas mám možnost pořídit tyto ozdobné prvky za přiměřenou cenu od jednoho výrobce knoflíků a opaskových spon, se kterým mám dohodu.

– Popište tu dohodu.

– Maluju mu knoflíky.

– Pokračujte.

– Při výrobě spon a knoflíků se netvoří mnoho odpadu, nicméně i při sebevětší péči vždycky něco zbyde. Používám odřezky také ke zkrášlení chocholů – jen ne v tom místě, kde je vějíř přidržován prsty, protože postupem času pod teplem pokožky povolí i to nejpevnější lepidlo. Lepím je výš, kde kousky drží pevně, a nikdy si nikdo nestěžoval.

– A shodné lepidlo bylo použito na šestici hostí v horní části toho... pokrytí?

– Ano. Pouze jsem je naředila, protože hostie byly příliš křehké.

– Celý vějíř je křehký.

– To jsem řekla Sadovi. Odpověděl, že to nevádí. Byl to vějíř pro pobavení. Dárek pro kurvu.

– Někdo by to prohlásil za svatokrádež. Malovat sodo-

mickou prostopášnost a další neřestné počínání na Kristovo tělo.

– Dnes už nežijeme pod knutou katolické církve, občane. Nikdy jsem nebyla praktikující katolička. Stejně jako ta směs, kterou jsou přilepené k vějíři, jsou i hostie vyrobené z mouky a vody. Jsou to lidské výrobky a nic mě nepřesvědčí o tom, že jsou svaté.

– Dnes jsou předmětem šetření vaše vazby na neblaze proslulého libertina a nepřítele státu. Osobně mi může blasfémie být ukradená, byť mám za to, že pro sodomity není v revoluci místa. Nyní však už nemarněme dále čas a vy popište Výboru výjevy namalované na vějíři. [Je jí podán vějíř, nyní v držbě Dozorčího výboru pařížské komuny.] Je to ten vějíř, který jste vyrobila pro Sada?

– Samozřejmě že ano. [Zběžně si vějíř prohlédne.] Konvence velí malovat postavy a výjevy mezi kartuši na prostém pozadí, případně na pozadí diskrétně zdobeném vzorkem hvězd, srdíček nebo očí – jako jsem to učinila zde. Soubory listů jsou zde dva: šest namalovaných, důkladně nalakovaných hostií nahoře a tři velké samostatné výjevy vespod – protože trojka je klasické číslo.

– Popište nyní Výboru ty výjevy.

– Je tu kokršpaněl.

– Ta dívka je nahá.

– Všechny dívky jsou nahé, a páni též. S výjimkou zevlouna schovaného za oknem.

– A toho kokršpaněla.

– Má na sobě vestičku a v zubech nese bič.

- Pánův bič?
- Pánův bič.
- A jeho... pán je na obraze také?
- Ano! Zcela veprostřed. Je to podobizna Sada s ohromným ztopořením!
- Jak bylo stanoveno v objednávce?
- Přesně tak. „Chci, ať míří *napravo!*“ řekl. „Protože kdybych mohl Boha mrdat rovnou do oka, tak to udělám.“ A zasmál se. „Ať je namířený rovnou do pekla,“ řekl. A já to tak provedla.
- Výbor zajímají vaše přetrvávající služby markýzi de Sade.
- Maluju pro něho obrázky, a –
- Jakého druhu ty obrázky jsou? Kvůli čemu chce obrázky?
- Protože je ve vězení! Jediné, co má před očima, je gilotina! Po celý den nemůže zaměstnávat mysl ničím vyjma poprav a celou noc ničím vyjma vlastních myšlenek.
- Explosivních myšlenek.
- Ano. To jsou jeho slova: „explosivních myšlenek“. Řekl mi, že ty obrázky nejenom zaměstnávají a baví jeho mysl, ale také mu dovolují sledovat postup vlastního šílenství – neboť má za to, že přichází o rozum, a nemůže dělat o moc víc než sledovat vlastní zánik. „Má hlava se brzy rozkutálí,“ řekl mi. A *nemyslel* tím gilotinu. „Kdybych neměl tvoje obrázky,“ řekl mi před nedávnem, „lebka by mi pod tlakem mé představivosti vybuchla a tato věž by byla začákaná krví a mozkiem.“

- Považujete něco takového za možné?
- Samozřejmě že ne. Zdi zacákané krví a mozkiem jsou popisem toho, jak si sám připadá. Tvrdí také, že jeho hlava je pec, pec horká tak, že spálí, cokoli se v ní octne. Tvrdí: „Všechno moje denní snění je uhel a dým. Zápach vlastních myšlenek mi znemožňuje dýchat.“
- Nyní vás chci požádat, abyste nahlas přečetla tento dopis – první z mnoha –, nalezený jedenáctého tohoto měsíce ve vašem bytě.
- [Bere dopis:] Á! Ten, kterému říkám „šálek čokolády“.

Vlčku, moje drahocenná ženuško. Věci, cos mi poslala, konečně dorazily, ochmatané tím odporným Prohlížečem, ničemou, který osahá, na co přijde; ale nic není rozbité a podle všeho nic neschází; inkoust, svíčky, ložní prádlo, cukr, čokoláda – čokoláda! Nedotčená! A jaká čokoláda! Takže mohu zahájit den zpěněným šálkem jako mayští králové.

Stejně jako dobrý šuk, i dobrý šálek čokolády začíná energickým našleháním, a tak se, má maličká anis de Flavigny, při psaní tohoto dopisu nadechuji Yucatánu. Někteří hejsci přísahají na amburu a sypou si ji do čokolády, ale já jsem stoupencem klasické chuti – neposkvrněné – je to snad jediný případ, kdy mohu prohlásit, že mám něco rád neposkvrněné!

Šálek čokolády, ma douce amie, a nálada – nemohla být horší – se mi zlepšila, dokonce se vznáším tak, že kdyby existoval Bůh, už bych byl v ráji a strkal mu nos do prdele! Ale tenhle vesmír je bezbožný – to víš stejně dobře jako já –, a proto

nic na světě – ani v žádném z nesčetných jiných světů, planet a měsíců – nevoní líp než šálek dobré horké čokolády! A nechutná líp. Posečkej prosím okamžik, než polknu další doušek... Přesně jak jsem říkal: nic! Ani ta posvěcená hovínka, ne větší než semena koriandru, jež spadla z nebe do pustiny, aby nakrmila vyhladovělé Židy. Hezounký příběh... A tady je další (leč varuji tě, zdaleka není tak pěkný):

Zatímco se večera do města hrnula oblaka od západu a zastírala nebe, těsně předtím, než začalo pršet, viděl jsem před gilotinou klečet mladíka, s nímž by se šukalo jak v těch nejdřívejších snech. Já to vím, že všechno, co si v nejhorším běsnění představuji, je jen zrcadlo světa. Po celý den, zas a zas, přestože se dešť lil proudem a vítr hnal na dav krvavou vlnu, se mi pod oknem zhmotňovalo peklo. Chvillemi působilo jako zinscenovaný živý obraz, dábelské divadlo stejně zbytečné jako ty krvežíznivé zábavy, jejichž katalog jsem – otrávený nudou – opakovaně sestavoval. Abych řekl pravdu, dumal jsem celý den, zda myšlenky nejsou nakažlivé a zda mé vlastní šílení nějak neinfikovalo svět. Napadalo mne: Protože jsem se opovážil snít sny bez zábran, přivolal jsem na město mor.

Ta myšlenka přetrvávala, nebyl jsem s to ji nechat být a vlácel jsem ji, jako psisko vláčí mrtvou kočku. Je to exemplární nadbytečnost: byl vynalezen stroj, který v okamžiku setne hlavu, a zničehonic svět není, co býval. A mne, který snil o mrdacích strojích, o bičovacích strojích – mne přetrumfli! Mor, který jsem rozpoutal, není jen prudce nakažlivý, ale také proměnlivý: podívej, jak nabírá na síle a lstivosti!

A teď tedy – stroj na smrt, là! Là! Hned pod mým oknem! Zplodil jsem ho snad? Podle všeho ano. Jako by se i ta mračna, z nichž chčije déšť, ten vzduch plný smrtelného řevu, vzlyků a čuněčího smíchu vyléval zevnitř mne. Představuji si, jak se ze všech otvorů mého těla řine zločin. Jeli-kož jsem milovníkem empirismu (a tento sklon ve mně pří-ležitostně vyvolává záchvaty – klidně bych spočítal všechny vousky na krysím obličejí a zvažil smítka ve vzduchu, jen kdybych věřil, že mě to někam dovede...), napadá mě, že třeba najdu způsob, jak tento semenný jed změřit či vysledovat a dát mu směr. Neboť z řezničiny, které se mi pod oknem hromadí jako shnilá podzimní jablka, se mi – je to tak – dělá zle! Jedna věc je o masakrech snít, jiná přihlížet jim.

Je tohle násilí bastardem šílených vizí pouhého jedince? Pokud ano, pak už není nápravy, neboť já si představoval mnohé. A co je horší: svěřil jsem to psacímu peru!

Vzpomínám si na příběh pověstné děvky madam Poulaillon, která se pokusila zabít nenáviděného manžela tím, že mu všechny košile promáčela arzenikem. Arzeniku měla spousty, neboť její dům byl zamořený krysami. (Ale ve kterém manželství nestraší půlnoční štěbetání a škrabání havěti?) Otrávené šatstvo – úctyhodná tradice. Vypráví se také příběh o indické královně, skutečné krasavici, která, jsouc nucena ke sňatku s mužem, který silou opanoval její království, nabídla dotyčnému roucho tak smrtící, že mu z těla odpadávaly kusy masa.

Taková je moje mysl: její jed je neviditelný, ale smrtící. Vzdálen od světa, zavřený ve sprostých věžích, krmenný

splašky, přinucený marnit drahocenné dny a léta škrabáním brku malého jak žabákův čuráček – můj jed prosakuje městem jako mlha. Jak by to vypadalo, dumám, kdybych se na věc skutečně upnul? Mohl by svět být ještě horší?

Ach! Ale další doušek čokolády, a vše se rozplyne. A vzpomínám si na vějíř, kterýs jednou vyrobila pro herečku přezdívanou La Soubise: vějíř z pavích per, vějíř z očí! Když se jím ovívala, vypadalo to, jako by se jí na ruce usadila exotická můra, motýlek z Ameriky. Nazvalas ten vějíř Andrealphus na počest démona, o kterém se vypráví, že proměňuje lidi v ptáky. A díky poučení, jehož se mi od Tebe v jazyce vějířů dostalo, to pro mě v tu chvíli, kdy La Soubise pohlédla mým směrem, uchopila vějíř pravou rukou a přidržujíc si ho před obličejem vyšla z místnosti, bylo stejné, jako by pronesla slova: Následuj mne. S pyšným kokrháním jsem se za ní okamžitě rozletěl a strávil v jejím kurníku blaženou hodinku. (Hle: odvážná duše beze strachu z mé reputace!)

Vzpomínáš si, jak jsem tě požádal o flabellum? A jak jsme se tomu vtipu později smáli? Vějíř zpodobňující cudnost! Který držitele chrání před Satanem v podobě much! Rád bych věděl, co přesně se má stát věřícímu, který spolkne znečištěnou hostii?

– Spal s vámi Sade?

– Ne.

– Výtvarně jste zpodobnila akty, jež jsou proti přírodě a trestají se smrtí.

– Namalovala jsem takové scény. A namalovala jsem

také tělo v rozkladu. To ze mě nečiní vražedkyní! V zájmu přesnosti jsem navštívila lékařskou fakultu a márnici.

– To je u ženy nechutné počínání! To se vám vůbec nic nehnuší?

– Má zvědavost, občane, přemáhá hnus. Bylo to tak odjakživa. A nejspíš to objasňuje, proč se o mě Sade zajímá. Proč jsme trvalými přáteli.

– Jak se o vás markýz de Sade dozvěděl?

– Do ateliéru ho za mnou poslala hraběnka Cafaggiolo. Namalovala jsem jí vytríbené erotické obrázky na italský kabinet. Na zásuvkách, dvířkách, bocích i horní desce jsem zpodobnila výjevy milostného laškování, dohromady šedesát devět scén, některé velice drobné. Hraběnka si kusu vysoce cenila a ponechala si ho pro nejdůvěrnější budoár. Jak se stalo, že ho tam uviděl občan Sade, si domyslíte sám.

– Popište ten budoár.

– Už neexistuje, občane; byl vypleněn a vypálen. Ale znala jsem ho dobře, protože malba byla pod hraběnciným dohledem provedena přímo v místnosti. Byl polepen žlutými hedvábnými tapetami a lemován tou nejlíbeznější zelení. Z trojice velkých oken byl výhled do zahrad a stěny byly zdobeny mědirytý Marcantonio Raimondiho podle kreseb Giulia Romana. Série existovala v jediném exempláři.

– Neznám ta jména.

– Oba kdysi byli slavní a katolická církev je pronásledovala právě za ty obrazy, jež tehdy visely ve žluté komnatě.

Z oken ložnice byl vidět vodotrysk. Byl to dvojník fon-

tány, kterou Giulio Romano navrhl pro Federica di Gonzagu. Zatímco tu mluvíme a pod Sadovým oknem padají hlavy, ta fontána v Gonzagových zahradách hraje dál. První skutečný rozhovor jsme se Sadem vedli u toho vodotrysku záhy po dokončení vějíře. Stala jsem se hraběčnou důvěrníci, a nebylo proto žádným překvapením, že k našemu druhému setkání došlo vedle velkého *ucello*, vytesaného v podstavci.

– *Ucello? Ucello?*

– Okřídlený falus, občane. Při pohledu na něj Sade zvolal: „*Mrdobůh!* Tahle fontána se mi líbí!“

– Popište rozhovor s markýzem de Sade.

– Občan Sade naši hostitelku označil za „nachovou brunetu“, jelikož měla velice bledou kůži s fialovým nádechem. Zatímco své známé La Soubise, jak o ní již byla řeč, říkal „*une dorée*“, „zlatá bruneta“, a mně pro mou olivovou pleť říkal „*une verte*“. Následně se mi svěřil s některými kuriózními teoriemi. Obsáhle například řečnil o svém vynálezu, „metafyzickém oku“. Přirovnal oko k víru, který se hrouží přímo do duše, k ohnivému víru, jenž je zároveň paradoxně vodním vírem a lze se v něm utopit.

Říkal, že slzy jsou potence tvořené v oku přítomností světla v souladu s hřejivým působením vášně. Vyprávěl mi, jak Mayové z Yucatánu ubližují malým dětem, aby je přiměli k pláči, a tím vyvolali déšť. Představa, že bolest může uspíšit počasí, ho fascinuje, neboť naznačuje, že funkce oka jsou současně pertinentní, pronikavé, činné i tajuplné.

Později mi Sade popsal imaginární stroj, který by do-

kázal změřit destilaci světla v oku a následnou tvorbu slz. Ten stroj by měřil salinitu tělesných výměšků: slz, slin, semene, krve, moči, potu a tak dále. Tělo je podle něj mechanismus promazávaný těmito kapalinami a sůl je palivo. Dumal nad způsobem, jak by mluvené slovo, tvořící výpar v ovzduší, mohlo ovlivnit letory druhých: jejich nálady, sny a fantazie, bystrost jejich vidění, chuti a hmatu, sexuální náruživost – a také počasí.

– Počasí?

– Takový jeho burleskní nápad: že se ze slov může zvednout vítr. Stejně jako Mayové věřili, že slzy –

– Několikrát jste se zmínila o Novém světě. Jakým způsobem jste se podílela na vzniku neblaze proslulého rukopisu, s jehož existencí byl Výbor nedávno seznámen?

– Je to projekt, s nímž jsem důvěrně obeznámena a jsem pro něj nepostradatelná.

– Objasněte to.

– Někdy na počátku našeho přátelství Sade prohlásil, že mám mužskou duši. Tedy že se nebojím, nemám strach z myšlenek, což jsou koneckonců pouhé abstrakce, dokud se podle nich nejedná. Řekla jsem mu, že mám duši ženy, ale náležitě zaopatřenou, náležitě stimulovanou. Pochopte: díky podpoře racionálně smýšlejícího rodiče jsem nabyla vzdělání a neomezují mne hranice mého řemesla. Otec byl učenec, ale když přišel o to málo, co měl, byl nucen vykupovat hadry a – šťastnou náhodou – staré knihy, což jsou často ty nejlepší. I když jsme tedy jedli řídkou kaši, číst jsme si mohli za cenu kapky oleje do lampičky, a takto jsme

trávili večery. Otcovy knihy byly pokryté zelenou plísní, páchly kočičí močí, páchly kouřem, byly zacákané vínem, inkoustem a deštěm nebo potřísněné hmyzími výměty. Mnohdy obsahovaly mědiryty, nebo dokonce mapy smyšlených či zaniklých zemí. Od útlého dětství mnou zmítala neustálá a závrtná zvědavost. Mé zvědavosti nikdo nebránil a vždy jí bylo vyhověno – taková byla má výchova.

– Pokračujte.

– Stejně silně jako knihy otec miloval divadlo. Na lístky do Comédie-Française jsme byli příliš chudí, ale jinak jsme shlédli, co se dalo: frašky předváděné po stodolách herci otrhanějšími než my sami! Nebo se hrálo v zablěšených plátěných stáncích; na večer jsme se připravovali tak, že jsme si chodidla a nohy potřeli petrolejem. Některé ty hry mi připadaly podivuhodné, a snad i byly.

Jednou jsme se po obzvlášť tajuplném představení *Krásky a zvířete* ve stodole, v níž se ryk Zvířete strašlivě rozhléhal v seníku nad jevištěm, vraceli domů ulicemi, jež byly ve svitu hvězd skoro neviditelné, a já se otce zeptala, co bylo dřív: divadelní hry, anebo knihy? Zastával názor, že hry přišly dřív a knihy později. A já se ho zeptala: Pokud je hra na velkém jevišti Comédie-Française tak skutečná, jak mi tvrdí, žije pak ta hra jednou provždy v divákově hlavě? Řekl, že ano: stejně jako žije v duši kniha, proměnlivá jak počasí nálad. A co *herci*? uvažovala jsem. Co se stane s jejich vzpomínkami? Jsou strženi zákraky, které vyvolávají? Vezmou na sebe pomalované kulisy barvu skutečnosti? Stanou se herci všemi těmi lidmi, za které se vydávali? Otec odpo-

věděl: „Stejně jako jsi ty, drahé dítě, všemi těmi bytostmi a lidmi, o kterých sis četla v knihách pohádek, ale zároveň jsi jen a jen sebou, je to tak i s herci.“

– Jak se o vás dozvěděla hraběnka Cafaggiolo?

– Už v dětství jsem byla nadaná malířka, a tak jsem ve čtrnácti letech nastoupila do učení u Desgrieuxe na rue de Grenelle. Zde jsem se naučila řemeslu výroby vějířů a byla mi tu svěřena výzdoba papírových a velínových vějířů, na něž jsem pořizovala kresby tuší a malby na čínský způsob. Jednou do ateliéru přišla hraběnka Cafaggiolo a jednu tu kresbu si zamilovala. Obrázek zachycoval roztomilou nahou dívku, jak spočívá na pohovce v zahradě plné podivně zkroucených stromů a kvetoucích keříků, hadů a slonů a hlemýžďů... Ani se nedokážu rozpomenout na vše, co jsem na list toho vějíře natěsňala! Zanedlouho přišla znovu a zavedla mě do své žluté komnaty, kde jsem vytvořila výše popsané obrazy. Okouzlena mými schopnostmi, přikázala, že musím začít využívat její vynikající knihovnu. Dychtivě jsem – jako celý život – četla noc co noc a z bibliofilie se pro mě stala posedlost. Proto by po všech těch letech nemělo být překvapivé, že prostá fochérka pomáhá notoricky známému spisovateli s výrobou knihy!

– Než přejdeme k této knize: začal se Sade během posledního uvěznění chovat odlišně?

– Často se upne na velice podivné zájmy. Několik měsíců byly například jediným tématem rozhovorů s ním popisné seznamy ideálních kuchyní. Líčil pece, které pečou dnem i nocí, pece dost velké na to, aby se do nich vešel

celý vůl: „Nechal bych si od kuchařů upéct vola nadívaného prasetem, které je nadívané krocanem, který je nadívaný kachnou, která je nadívaná holoubětem, které je nadívané strnadem.“ Kromě těchto mohutných pecí obsahovaly fantastické kuchyně též veliké krby, vybavené rožni: „Šestnáct rožňů, které se otáčejí dnem i nocí nad navršenou hromadou žhavých uhlíků a stará se o ně osm rožňových kuchtíků, vždy jeden na dva rožně, a kvůli pekelnému horku v té kuchyni jsou všichni nazí. Na každém rožni by byly nabodnuté tři husy, klobásy, hovězí šrůtky, prorostlé bůčky. V pekárně chlapci dnem i nocí válejí těsto, hodinu co hodinu mají hotové houstičky, a když nepracují jinak, tlučou máslo –“

– Má Sade ve vězení hlad?

– Umírá hlady, občane! Popisoval dívky mladší deseti let, jak loupou hrách a fazole a mísy si přidržují mezi stehny. Mísy z bílého porcelánu, dívky v bílém a s bílými plachetkami. A drhači drhnou kastroly: rendlíky – malé, střední a velké. Měděné. A vydrhnuté pískem. Ti drhači, občane, na sobě budou mít zástěry a jinak nic. „Zbičování do ruda,“ prohlásil Sade, „budou drhnout o překot.“

– To celé vás mělo rozesmát?

– Úmysly mého přítele pro mě vždy byly temné. Je pravda, že se ubírá po tenké hranici mezi komedií a říší hrůzy.

– Můžete k tomu říct víc?

– Kuchařky, macaté Holandanky s naběračkami – velkými dřevěnými šufany, vysokými jak košťata a vhodnými

k mrskání. Příborníky nadité porcelánem, stříbrnými servisy, cínovými korbely na pivo, křišťálovými sklenicemi na všechny druhy vína, sklep přetékaný bečkami a flanděrami, trámy úpící pod tíhou šunek. Pasácci koz v kožených kalhotách, mladičci a bezvousí, s hladkými tvářičkami, pochodují do kuchyně ve špalíru po desítkách a každý má přes záda přehozené kůzle. Houfy kuchařů vyvrhávají mrtvoly zvířat, která přitom ještě bečí: jehňat, divokých kanců, zvěřiny. Ve všech koutech stojí koše nacpané cibulemi, omáčky bublají v kotlích, hodovní tabule se lesknou pod paláci z cukrové vaty a vrzají ve svitu planoucího lustru – a všude čerstvě nařezané květiny. Služebnictvo se honí sem a tam, vyčerpaně lapá po dechu a na zlatých tácech nosí pyramidy sladkostí: orientální vzácnosti máčené v medu a nadité pistáciiovými oříšky. Marcipány ve tvaru pagod a orlojů.

Vždy po šesti hodinách dorazí nová skupina drhačů, aby očistila podlahu od mastnoty, krve a popela. Půl hodiny v pění na kolenou čistí místnost, zatímco se kuchaři, kuchtíci, řezníci a pekaři, pastuškové a prosebníci koupou ve vanách přistavených jen pro ten účel před zraky jedlíků, jejichž hostina trvá věčně. Vypulírování se ke svým úkolům vracejí s novou energií a cílevědomostí: čtvrtí krávy, špízují drůbež, seškrabují šupiny, karamelizují cibule, navlékají brusinky, vaří džemy, míchají dršťky, nadívají husy, krájejí zápeky, vmačkávají lanýže do husích jater, dusí mozečky, hlídají suflé, zalévají vejce aspikem, otevírají ústřice, drtí kaštaný na pyré, špikují brzlíky, žmolí smažené korušky,

melou kávu, stavějí pyramidy z miniaturních sýrů, plní listové pečivo krémem, napařují artyčoky, vaří chřest, obalují kotlety ve strouhance, třou máslo s ančovičkami, pečou *frangipane* a malé slané *croustades*, obírají kraby, zapékají kukačky a drozdy a na okurky stříkají šlehačku, lejí polevu na ananas, vykládají dortíkové formičky křehkým těstem, špikují zaječí hřbety... Zadal mi také, ať mu nakreslím množství gastronomických map.

– [Vyšetřovatel je zmaten.]

– Mapa Korsiky ukazuje oblasti oliv, kaštanů, citronů, humrů, polenty, úhořů, nejlepších pečených křepelek, sýra a osmahnutého kozlečího; mapa Gaskoňska ukazuje, kde lze pojmít kachní jádra podušená s hrozny nebo úžasnou polévku z husích drůbků.

– A to je vše?

– Pouhý začátek! Vymyslel „blasfemickou kuchyni“, dle jeho slov lepší, než je jakákoli jiná, dokud se neprokáže opak, kuchyni, jež je současně záměrným výstřelkem, zrozeným z oprávněného vzteku.

– Vysvětlete to.

– Sade vymyslel podzemní kuchyni, chmurnou kuchyni osvětlovanou lucernami na tuk, místnost temnou jak ďáblova říť, chaotickou, démonickou svatyni olizovanou ohni z věčných pecí, ze kterých soptí plameny a čoud, kuchyni připomínající delirium, svatokrádežnou laboratoř hnanou nervózním podrážděním a neukojitelnými choutkami. Jinak řečeno kuchyni pro přípravu pokrmů spravedlivého hněvu.

Toto jsou recepty, které vymyslel: Papež půl roku masírovaný třiceti statnými kůrovými zpěváčky a denně potíráný solí, krmený polévkou vařenou z mléka, tymiánu, medu a topinky potřené máslem, se opéká klasickou metodou, nadívaný *hachis* z kardinála, a servíruje se s játry jezuitů s lanýží a abatyšským suflé. Vše bohatě opepřeno a ozdobeno kapary.

– [Křik přes souhlasný kravál v sále:] To celé je bizarní!

– Nezapomeňte, že Sade byl často na samotce, krmený kalnou vodou a černým chlebem. Zmítaný hladem a vzteky je obětí vlastní bezedné nenávisti. Nezapomínejte, občane, že pouze fabuloval. Ten pokrm nebyl nikdy uchystán, podáván a sněden. Ale občane, už skoro bije půlnoc. Copak Výbor nikdy nespí?

Rikki Ducornet

Vějíře markýze de Sade

Z anglického originálu *The Fan-Maker's Inquisition*
vydaného nakladatelstvím Henry Holt v New Yorku v roce 1999
přeložil Martin Pokorný
Jazyková korektura a redakce Petr Janus
Obálka a grafická úprava OFICINA
Sazba JT
Vydalo nakladatelství RUBATO v Praze roku 2022
Vytiskla TISKÁRNA PROTISK, s. r. o., České Budějovice
První vydání
ISBN 978-80-87705-93-3

RUBATO
Sarajevská 8
120 00 Praha 2
www.rubato.cz
studio@rubato.cz